

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**P.Terentij sex: || quae extant: Comoediae. An= || dria.
Eunuch[us]. Heautontimo= || rumenos. Adelphi. Ecyra. ||
Phormio. || ... [qui]= || b[us] erudita Philippi Mele Brettani
p̃posita est epi || stola ... || ...**

Terentius Afer, Publius

Lipsiae, 1519

Actvs secvndvs

[urn:nbn:de:bsz:31-114211](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-114211)

Scortari crebro nolunt, nolunt crebro conuuiatier.

Præbent exigue sumptû, & ea sunt tamen ad uirtutem omnia.

VERVM, ubi animus semel se cupiditate deuinxit mala,

Necesse est Clitiphø consilia consequi consimilia, hoc

Scitûst, periculû ex aliis facere, tibi qd' ex usu fiet. Clit.

Ira credo. Ch. ego ibo hinc intro, ut uideam nobis qd' cœnæ fiet.

Ta ut tempus est dixi, uide sis, ne quo hinc abeas longius.

CLITIPHO.

¶ Tetrametri.

Vam iniqui sunt patres in omnes adulescētes iudices.

¶ Qui æquû esse censent, nos iâ a pueris ilico nasci senes,

¶ Neq' illarum affines esse rerum, quas fert adulescētia.

Ex sua lubidine moderantur nunc quæ est, non quæ olim fuit.

Mihi si unquam filius erit, næ ille facillimo utetur patre.

Nam & cognoscendi, & ignoscendi dabitur peccati locus.

Non ut meus, qui mihi per alium ostendit sua sententiam.

¶ Perii, is mihi ubi adbibit plus paulo, sua qui narrat facinora.

Nunc ait, periculû ex aliis facito tibi, quod ex usu fiet.

Astutus næ ille haud scit, quam mihi nunc surdo narret fabulam.

Magis nunc me amica dicta stimulant, da mihi, atq; affer mihi.

Cui quid respondeam nihil habeo, neq; me quisq; est miserior.

¶ Nam hic Clinia, & si is suarum rerum satagit, attamen

Habet bene ac pudice eductam, & ignarâ artis meretriciæ.

Meast potens, proca, magna, sumptuosa, nol' is.

Tum quod dem ei restest, nam nihil esse mihi, religio est dicere.

Hocego mali non pridem inueni, neq; etiâ dum scit pater.

ACTVS SECVNDVS

HEAVTONTIMORVMENOS

CLINIA.

CLITIPHO.

¶ Eiusdem rationis.

¶ I mihi secūda res de amore meo essent, iā dudū scio

¶ Venissent, sed uereor me absente ne mlier corrupta sit,

¶ Cōcurrūt mltæ opinionones, quæ mihi animū exaugeāt.

¶ Locus, occasio, ætas, mater sub imperio cuius est mala,

¶ Cui nihil iam præter præcium dulcest. Clit. Clinia. Clin. Hei misero mihi. Clit.

¶ Etiam caues ne uideat forte hinc te a patre aliquis exiens. Cli.

¶ Faciam. sed nescio qd profecto mihi animus præfagit mali. Clit.

¶ Pergin istuc prius diiudicare, q̄ scis quid ueri fiet. Cli.

¶ Si nihil mali esset, iam hic adesset. Clit. Iam aderunt. Clin.

¶ Quando istuc erit? Clit.

¶ Non cogitas hinc longius abesse? & NOSTI mores mulierum.

¶ Dum moliantur, dum comuntur, annus est. Clin. o Clitipho

¶ Timeo. Clit. respira, eccū Dromonē cum Syro una adsunt tibi.

SYRVS. DROMO. S. CLINIA CLITIPHO. A.

¶ Tetrametri, ac Trimetri, partim Legitimi,

partim Septenarii, Trochaici.

¶ In tu. Dro. Sic est. Sy. Veg: interea dū sermōes cædim⁹,

¶ Illæ sūt relictæ. Clit. Mlier tibi adest, audi Clinia? Clin.

¶ Ego uero audio nūc demū & uideo, & ualeo Clitipho.

¶ Minime miæ, adeo impeditæ sunt, ancillæ gregem

¶ Ducūt secū. Cli. perii, unde illæ sūt ancillæ? Clit. men rogas? Sy.

¶ Non oportuit relictas, portant quid rerū. Clin. Hei mihi. Si.

¶ Aurum, uestem, & uesperascit, & non norunt uiam.

¶ Factum a nobis stultæ est, abidum tu Dromo illis obuiam

De præfagit
Clit. p. dicitur.

Propere, qd
Quid istuc
Viden tu an
Hic relig: u
Dii boni qui
Quid comec
Sed uideo ecc
Dum ego pp
Collocupleta
Propter quā i
Cuius nanc p
Monuisse fru
Quid tamen
Nemo est mi
Quæ hic sam
Nam & uitast
Quantum ex i
Quid est obsec
Quod malim,
Hoc primum.
Quæ est dicta n
Ea obit morte
Dum narrat, fo
Mane, hoc quo
Post istuc ueniar
Vni uentum ad
Anus quædam p

Propere, qd stas? Clin. Ve misero mihi, quata de spe decidi. Cliti.

Quid istuc? quæ res te sollicitat aut? Clin. Rogas quid fiet?

Viden tu ancillas? aurum, uestem, quam ego cū una ancillula

Hic reliq: unde ea esse censes? Clit. uah, nūc demū intellego. Sy.

Dii boni quid turbest, ædes nostræ uix capient scio.

Quid comedet? quid bibent? quid sene erit nostro miserius?

Sed uideo eccos, quos uolebā. Clin. O Iuppiter ubi nā est fides?

Dum ego ppter te errans patria careo demēs, tu interea loci

Collocupletasti te Antiphila, & me in his deseruisti malis,

Propter quā in sūma infamia sū, & meo patri min⁹ sū obsequens,

Cuius nunc pudet me & miseret, qui harū mores cantabat mihi.

Monuisse frustra dolet, neq: potuisse unq: ab hac me expellere.

Quid tamen nunc faciam, tum cum gratū mihi esse potuit, nolui.

Nemo est miserior me. Sy. hic de nostris uerbis errat, uidelicet

Quæ hic sum⁹ loeuti. Clinia, aliter tuum amorem atq: est, accipis.

Nam & uitast eadem, & animus te erga idem ac fuit,

Quantum ex ipsa re coniecturam fœcimus. Clin.

Quid est obsecro? nam mihi nunc nihil rerum omnium st

Quod malim, q̄ me hoc falso suspicariet. Sy.

Hoc primum. ut ne quid huius rerum ignores, anus

Quæ est dicta mater esse ei antehac, non fuit,

Ea obiit mortem, hoc ipsa in itinere alteræ

Dum narrat, forte audiui. Clit. Quæ nam est altera? Sy.

Mane, hoc quod cœpi primum enarrem Clitipho,

Post istuc ueniam. Clit. propere. Sy. Iam primum omnium

Vbi uentum ad ædeis est, Dromo pultat fores.

Anus quædam prodit. hæc ubi aperuit hostium

K

*De puluere
fab. l. c. c.*

HEAVTONTIMORVMENOS

Continuo hic se comecit intro . ego consequor.
 Anus foribus obdit pessulam . ad lanam redit.
 Hinc sciri potuit (aut nusquam alibi) Clinia,
 Quo studio uitam suam te absente exegerit ,
 Vbi de improviso est interuentum mulieri .
 Nam ea res dedit tum existimandi copiam
 Cottidianæ uitæ consuetudinem .
 Quæ cuiusq; ingenium ut sit , declarat maxime .
 Textem telam studiose ipsam offendimus ,
 Mediocriter uestitam ueste lugubri .
 Eius anuis causa opinor , quæ erat mortua ,
 Sine auro tum ornata , uti quæ ornantur sibi ,
 Nulla malam re expolitam muliebri .
 Capillus pexus , prolixus , circum caput
 Reiectus negligenter , pax . Clin . Syre mi obsecro
 Ne me in leticiam frustra conicias . Sy . Anus
 Subtegmen nebat , præterea una ancilla erat .
 Ea texebat una pannis obsita ,
 Neglecta , immunda illuue . Clit . Si hæc sunt Clinia
 Vera , ira uti credo , quis te est fortunatiores
 Sin hanc quam dicit sordidatam & sordidam ,
 Magnū hoc quoq; signum est , dominā esse extra noxiam ,
 Cum eius tam negliguntur internuntii .
 Nam disciplina est , eisdem munerariæ
 Ancillas , primum ad dominas quæ affectant uiam . Clin .
 Perge obsecro te , & caue ne falsam gratiam
 Studeas inire , quid ait , ubi me nominas Sy ,

Vbi dicim
 Venire ad
 Continuo
 Vt facile lo
 Pra gaudio
 Ita timoi . C
 Agendum ui
 Adducimus
 Eio , scelerate
 Ad parre nes
 Audaciã . Sy
 Hoc uide , i
 Vbi si paulu
 Quid illo f
 Clin .
 Sino . Sy . It
 Narrare occ
 Enimvero re
 Clitipho est
 Clit . Quid ef
 Tuam esse in
 Siquidẽ id fa
 Aut hæc cũ il
 Harum duar
 Et si consiliu
 Nam apud pe
 Tum quod ill

- Vbi dicimus redisse te , & rogare uti
 Veniret ad te mulier , telam deferit
 Continuo , & lachrumis opplet os totum sibi.
 Ut facile scires desiderio id fieri tuo. Clin. *De delictis tuis
 Galat. 1. 2. c. 1.
 Luc. 18. c. 38.*
- Præ gaudio (ita me dii ament) ubi sim nescio ,
 Ita timui. Clit. At ego nihil esse sciebam Clinia.
 Agedum vicissim Syre , dic quæ illast altera. Sy.
 Adducimus tuâ Bacchidem. Clit. Hem quid Bacchidem ?
 Eho, scelestæ quo illâ adducis ? Sy. quo ego illâ ? ad nos scz. Clit.
 Ad patrē ne? Sy ad eū ipsum. Clit. o hominis impudentē *☞*
 Audaciâ. Sy. heus nō sit sine periculo facin⁹ magnū & mēorable. Cl.
 Hoc uide , in mea uita tu tibi laudem is quæsitum scelus .
 Vbi si paululum modo quid te fugerit , ego perierim ,
 Quid illo facias ? Sy. At enim. Clit. Quid enim ? Sy. Si sinas dicā
 Clin. Sine. Clit. *Interprete meo impetores impetores. Quid autem
 mens fuerat indicat postea. aduersus quos auferretur verus.*
- Sino. Sy. Ita res est , hæc nūc q̄si cū. Clit. q̄s (malū) ambages mihi
 Narrare occipit Cli. Syre neq̄ hic d't, mitte ista, atq̄ ad ré redi. Sy.
 Enimvero reticere nequeo. multis modis iniurius
 Clitipho est, neq̄ ferri potis est. Clit. Audiendū herele est , tace.
 Clit. Quid est ? Sy. Vis amare , uis potiri , uis quid des illi effici.
 Tuum esse in potiundo, periclū non uis, haud stulte sapis.
 Siquidē id sapere est , uelle te id quod non potest contingere.
 Aut hæc cū illis sunt habēda, aut illa cū his amittenda sunt.
 Harum duarum conditionū , nunc utram malis uide .
- Et si consilium quod cœpi rectum esse , & tutum scio.
 Nam apud patrē tua amica , tecum sine metu , ut sit copiaſt.
 Tum quod illi argentū es pollicitus , eadē hac inueniam uia.

HEAVTONTIMORVMENOS

Quod ut efficeré, orando surdas iam aureis reddideras mihi.

Quid aliud tibi uis? Clit. siquidem hoc fit. Sy. siquidem experientia
do scies. Clit.

Age age, cedo istuc tuū consilium qd id est. Sy. assimilabimus

Tuā amicā hui⁹ esse amicā. Cl. pulchre, cedo qd hic faciet de sua?

An ea quoq; dicef huius, si una hæc dedecori est parum? Sy.

Immo ad tuā matrē deducef. Cl. qd eor? Sy. longum est Clitipho

Si tibi narrem, quamobrem id faciā, uera causa est. Clit. fabulā,

Nihil fati firmi uideo, quamobrē accipere hūc mihi expediat me

Mane, habeo aliud, si istuc metuis, qd ambo cōfiteamini (tū, Sy.

Sine periculo esse. Cl. hmōi obsecro aliqd repperi. Sy. maxime.

Ibo obuam his, dicam ut reuertantur domum. Cl. hem,

Quid dixit? Sy. Ademptum tibi iam faxo omnem metum,

Saluus m
ch: 18: 19:
IN AVREM VTRAMuis, otiose ut dormias. Clit.

Quid ago nunc? Sy. tu nē quod bonist. Clit. Syre dic modo

Verum. Sy. Age modo hodie sero ac nequicq; uoles. Cl. in.

Datur modo fruare dum licet. nam nescias

Eius sit potestas posthac an unq; tibi. Clit.

Syre inquam. Sy. Perge porro, tamen istuc ago. Clit.

Verum hercle istuc est Syre, Syre inq; heus heus Syre, Sy.

Concaluit, quid uis? Clit. Redi redi. Sy. Adsum, dic quid est?

Iam hoc quoq; negabis tibi placere. Clit, Immo Syre,

Et me & meum amorem & famam permitto tibi.

Tu es iudex, ne quid accusandus sis, uide. Sy.

Ridiculum est te istuc me admonere Clitipho,

Quasi istic minus mea res agatur q̄ tua,

Hic si quid nobis forte aduersi eueniret.

Tibi etiam

Quapropter

Sed istuc

Facturum

Ne sit necesse

Verum illa

At hoc demum

Persuadere

In tempore

Primum. n

Eius noctem

Vilius an

Eidemq; ut

Sed heus tu

Partem no

Ego te aute

Inuersa uerb

Gemitus, scie

Laudabis. Sy.

Sed q̄ cito sur

Vos sunt eur

Scio apud patr

Sine. Sy. non

Saltem salutat

Quid istic? Sy.

BACC

Tibi erant parata uerba, huic homini uerbera.

Quapropter neutiq̄ hæc res neglectui est mihi.

Sed istunc exora, ut suam esse assimulet. Clin. scilicet

Facturum me esse, in eum iam res rediit locum,

¶ Vt sit neesse. Clit. Merito te amo Clinia. Clin.

Verum illa ne quid titubet. Sy. Perdoctast probe. Cli.

At hoc demiror, qui tam facile potueris

Persuadere illi, quæ solet quosq̄ spernere. Sy.

In tempore ad eam ueni, quod rerum omnium st

¶ Primum. nam miserum quendam offendi ibi militem,

Eius noctem orantem, hæc arte tractabat uirum,

Vt illius animam cupidum inopia incenderet,

Eademq̄ ut esset apud te ob hoc q̄ gratissima.

Sed heus tu uide sis, ne quid imprudens ruas.

¶ Patrem nosti ad has res q̄ sit perspicax.

Ego te autem noui, q̄ esse soleas impotens,

Inuersa uerba, euerfas ceruices tuas.

Gemitus, screatus, tussis, risus abstine. Clit.

Laudabis. Sy. Vide sis. Clit. Tutemet mirabere. Sy.

¶ Sed q̄ cito sunt consecutæ mulieres. Clit.

Vbi sunt? cur retines? Sy. Iam nunc hæc non est tua. Clit.

Scio apud patrem, at nunc interim? Sy. Nihil o magis. Clit.

Sine. Sy. non sinam inq̄. Clit. quæso paulisper. Sy. ueto. Clit,

Saltem salutare. Sy. Abeas si sapis. Clit. Eo,

¶ Quid istic? Sy. Manebit. Clit. o hoïem foelicem. Sy. ambula,

BACCHIS ANTIPHILA. CLINIA. SYRVVS.

Trimetri.

K iii

HEAVTONTIMORVMENOS

Depol te mea Antiphila laudo, & fortunatam iudico,

e Id cū studuisti, isti formæ mores ut confimiles forent.

Minimeq; (ita me dii amēt) miror, si te sibi qsq; expetit.

Nam mihi quale ingeniū haberes, fuit indicio oratio.

* Et cū egomet nunc mecū in animo uitam tuam consydero,

Omniumq; adeo nostrarum uolguſ, quæ ab se segregant,

Et uos esse istius modi, & nos non esse haud mirabile est.

Nam expedit bonas esse uobis. nos qbus cū res est, non sinunt.

Quippe forma impulsu nostra, nos amatores colunt.

* Hæc ubi immutata est, illi suum animum alio conferunt.

Nisi prospectum interea aliquid nobis est, deserite uiuimus,

Vobis cū uno simui ubi atatem agere decretumst uiro,

Cuius mos maxime est cōsiliis nostrū, hi se ad uos applicant.

Hoc beneficio utriq; ab utrisq; uero deuincimini,

* Ut nunq; ulla amoru uestro incidere possit calamitas. An.

Nescio alias, me scio quidem semper fœcisse sedulo,

Vt ex illius cōmodo, meū cōpararem cōmodum. Clin. Vah

Ergo mea Antiphila, tu nūc sola reducem me in patriam facis.

Nam dum abs te absūm, oēs mihi labores fuere, quos cœpi leues,

Præterq; tui carēdum qd' erat. Sy. Credo. Clin. Syre, uix suffero.

Hoc cine me miserum non licere meo modo ingenio frui?

Sy. Immo, ut patrē tuū uidi esse habitū diu, etiā duras dabit. Bac.

Quis nā hic adulescēs ē, q' itueſ nos? An. Ah, retine me obsecro. B.

Amabo, qd tibi est? An. Disperii. Bac. Perii misera, qd stupes

* Antiphila? An. uideon Clinia, an nō? Bac. quē uides? Clin.

Salue anime mi. An. O mi Clinia salue. Clin. Ut uales? An.

Saluum uenisse te gaudeo. Clin. Teneo ne te

Antiphila, maxime animo exoptata meo? Sy.

Ite intro, nam uos iam dudum expectat senex.

CHREMES. MENEDEMVS. Tetrametri ac Trimetri.

*Angelaus a Di
...
...
...*

Veram cum
Eius abitu,
Cum illi mi
Haud faciam
Item ut filiu
Video inferu
Nos quoq; ser
Aut ego profi
Natus sum,
Dei, DIEM
Nam mihi q
De filio egri
Abest, mag
Sed ipsam f
Menedeme f
Cuius te max
Nanquid nam
Vale atq; uiu
Mens Gnatus
Mens uenit? Cl
Non ault te sci
Conspetum fu
Ne tua duritia
Non tu ei dixiſ
Quia pessime
Si te tam leni &
Non possam,
Vehemens in ut